

O neplatných posledních pořízeních.

Formy platné pro poslední pořízení podle úmyslu zákonodárců mají být tak jednoduché, aby laikovi byly lehce srozumitelné. Přes tuto zásadu však se dosud nepodařilo docílit, aby v každém případě sepsivány byly poslední vůle, alespoň formálně správně. Soudní komisař musí často hledati cesty, jimiž by bylo lze udržeti tuto platnost poslední vůle a projednání pozůstalosti zbytečně se neprotahovalo. Chce tím docílit, aby nebyla ustanovení testátora zmařena.

Jednou z oblíbených těchto cest jest o formálně neplatné poslední vůli docílití dohody mezi dědici, podle níž se prohlásí tato poslední vůle za formálně správnou a tedy platnou. Tento postup jest však v rozporu s předpisy zákona o slavnostním rázu forem posledních vůlí; formy ty jsou materiálně-právním předpokladem pro platnost poslední vůle a nejsou pouze formami důkazními. Jsou tedy do jisté míry *ius cogens*, jež nelze nahraditi dohodou účastníků. Svědci poslední vůle nejsou svědky listinnými, nebo svědky skutkovými, snad i náhodně přítomnými, nýbrž svědky slavnostními, kteří musí si být vědomi, že jako svědci poslední vůle intervenují a jako takoví musí při allografním písemním pořízení této své funkci jako svědci poslední vůle dáti zřetelný výraz i v listině samé. Totéž platí o tak zv. poznámkách svědků ústní poslední vůle, má-li s těmito poznámkami podle § 65 nesp. pat. býti zacházeno tak jako s písemným posledním pořízením a tímtež způsobem mají-li býti veřejně vyhlášeny.

Jest tedy otázka, jak si v podobných případech soudní komisař má počínati, aby snad zbytečnými průtahy nezdržoval projednání pozůstalosti a přec předpisům zákona o významu formy pro poslední vůli vyhověl.

Praxe jest velmi bohatá a chci se dotknouti jen případů nejběžnějších.

1. Písemní poslední vůle jest formálně neplatná, na př. svědek podepsal se jako »starosta«, neb »úřadující náměstek starosty«, neb některý svědek vůbec nedal výraz své funkci jako svědek a podepsal se pouze jménem.

K této neplatnosti musí soudní komisař přihlížeti z moci úřední a nutno říci, že nelze podobnou listinu považovati ani za svědecké poznámky vyhovující předpisu § 585 ob. z. obč. a § 65 nesp. pat. Vždyť zde svědek nedal výrazu své funkci jako svědek poslední vůle. Jsou-li při projednání pozůstalosti přítomni nejen testamentární dědicové, nýbrž také všickni dědicové zákonní, lze docílití mezi nimi dědicové dohody, nikoliv však o platnosti formálně neplatné poslední vůle, nýbrž o jejich vůli dědicovou dohodou ponechati obsah poslední vůle v platnosti. V tomto případě nakládá se s poslední vůlí dohodou dědiců jako se zůstavitelovým přáním všemi dědici respektovaným.

Nedocílili-li se podobné dohody, aneb nejsou-li přítomni všickni dědicové zákonní, pak nutno projednání pozůstalosti odročiti a přizvati dědice zákonné, kteří mají pak možnost přihlásiti se ze zákona. Jest ihned patrné, že tato otázka formální platnosti poslední vůle nemá významu pro dědicovou přihlášku, ježto mohou se přihlásiti k pozůstalosti dědicové i z formálně neplatné poslední vůle a tato jejich přihláška musí býti rovněž k soudu přijata. (Viz četná rozhodnutí nejv. soudu na př. v Not. Zeit. z roku 1895 č. 4418, z roku 1888 č. 1031.)

2. Má-li formálně neplatný písemní testament všechny náležitosti zákonem žádané pro svědecké poznámky podle § 65 nesp. pat. (řádě sepsaný všemi svědky vlastnoručně podepsaný), pak lze tyto poznámky jako poslední vůli prohlásiti a podle ní pozůstalost projednati, jsou-li splněny podmínky v §§ 585 a 586 ob. zák. obč. Avšak i zde je nutno předvolati zákonné dědice, aby ev. mohli vznésti své námitky proti poslední vůli, ježto by se mohlo státi, že zůstavitel chtěl pořizovati pouze písemně a nikoliv ústně a že chtěl každou jinou formu vyloučiti. Zejména jest v tomto případě důležitý výslech písaře poslední vůle. Pravidlem ovšem bývá, že zůstavitel nezáleží na formě posledního pořízení, nýbrž pouze na tom, aby s právním účinkem pořídil o svém jmění. (Viz plen. roz. z 13. března 1922 č. 110—22.)

3. Nelze-li podobnou poslední vůli považovati ani za poznámky svědecké zákonu odpovídající, a tvrdí-li testamentární dědicové, že poslední vůle má platnost jako ústní, pak nutno vrátiti soudu spisy, aby ve smyslu § 65 nesp. pat. z moci úřední svědky, jakož i pisatele poslední vůle předvolal, nepřisežně vyslechl a protokol o tom sepsaný jako ústní poslední vůli prohlásil. V tomto případě i když jsou všickni zákonní dědicové přítomni a souhlasí — a jednomyslně žádají, nelze nechat dědice přihlásiti se z písemní a tím méně z ústní neplatné vůle před výslechem svědků podle § 65. Dědicové mohou se teprv přihlásiti podle ústní poslední vůle teprv po provedeném výslechu. Stanovisko to plyne z různé funkce svědecké při ústní a při písemní poslední vůli. I když svědek písemní poslední vůle slyší, co zůstavitel diktuje, nemusí býti ještě zákonu odpovídajícím svědkem ústní poslední vůle, jehož intelektuelní činnost při této poslední vůli jest jiného rázu a obtížnější. Svědek písemní poslední vůle ani mnohdy nechce si obtěžovati pamět tím, co slyší a ani není k tomu povinen.

Přísný postup podle těchto naznačených zásad jest nutný vzhledem k ustanovení §§ 823 a 824 o žalobách dědicových. Ustanovuje-li poslední věta § 824, že osoba třetí, která mezitím (po odevzdání pozůstalosti), jako držitel bezelstně nabyla jakýchsi věcí z pozůstalosti, nikomu není práva, pak případně soudce vysazoval by se nebezpečí žaloby syndikátní, kdyby snad projednal pozůstalost podle testamentu formálně neplatného a neposkytl z moci úřední zákonným dědicům možnost proti poslední vůli formální námitky uplatňovati. Zcizením věcí pozůstalostních dědicem testamentárním přišel by dědic úkonný o materiální výsledek svého vyhraného procesu buď zcela neb z části, nehledě ani k ustanovením zákona o povinnosti vraceti užitky, docílené mezitím z pozůstalostní massy.

Odbor „Praha“.

Obvyklou měsíční schůzi odboru »Praha« spolku čsl. notářů dne 31. října 1925 u »Bumbrlíčků« konanou zahájil v nepřítomnosti předsedově místopředseda kol. notář Křen uvítáním přítomných.

Přednášky pod titulem: »Něco z praxe o dávce z přírůstku hodnoty nemovitosti« shostil se skvělým způsobem kol. notář Hugo Ebenstreit.

Týž probíral zhruba pravidla o dávce z přírůstku hodnoty nemovitostí podle zákona ze dne 27. dubna 1922